УДК 811.111’373. 43(42+73): 32

ФАКТОР ПОЛІТИЧНОЇ КОРЕКТНОСТІ І ПОПОВНЕННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Козьмик Г.О., викладач

Гуманітарний університет «ЗІДМУ»

Статтю присвячено проблемі розвитку лексико-семантичної системи сучасної англійської мови. В ній на матеріалі лексикографічних посібників та періодичних видань досліджується вплив фактора політичної коректності на поповнення словникового складу англійської мови.

Ключові слова: політична коректність, евфемізм, неологізм.

Козьмик А.А. ФАКТОР ПОЛИТИЧЕСКОЙ КОРРЕКТНОСТИ И ПОПОЛНЕНИЕ СЛОВАРНОГО СОСТАВА АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА /Гуманитарный университет «ЗИГМУ», Украина

Статья посвящена проблеме развития лексико-семантической системы современного английского языка. В ней на материале лексикографических пособий и периодических изданий исследуется влияние фактора политической корректности на пополнение словарного состава английского языка.

Ключевые слова: политическая корректность, эвфемизм, неологизм.

Kozmik A.A. POLITICAL CORRECTNESS AND THE ENGLISH LANGUAGE LEXICAL SYSTEM ENRICHMENT / University of Humanities «Zaporizhzhya Institute of State and Municipal Government», Ukraine

This article deals with the development of the lexical and semantic system of the English language. Based on lexicographical manuals and periodicals, it examines the influence of political correctness on the lexical system of the English language.

Key words: political correctness, euphemism, neolgism.

Суспільне буття знаходиться в постійному розвитку. Зі зростанням соціальних потреб і поглибленням діяльності відбувається подальша диференціація суспільства за родом занять; відповідно росте число термінів і удосконалюються лексикони (1:32). Словниковий склад не може не реагувати на зміни в соціальному житті, саме в цьому і проявляється соціальна суть мови. Новий погляд на дійсність потребує нових понять. Розвиток лексики зумовлено такою суперечністю, як суперечність між її можливостям та бажанням людей висловлювати свої думки та почуття більш адекватно.

Наприкінці XX століття в англомовних країнах, головним чином в США, досить популярною стає концепція “політичної коректності”. Сам термін “політична коректність” уперше застосував Karen De Crow – президент Національної Організації Жінок, у 1975 році. Необхідною умовою політичної коректності мови є уникнення вживання лексичних одиниць, які можуть дискримінувати адресата відносно віку, статі, фізичного стану, соціального положення, расової та культурної приналежності(5:116). Натомість політично некоректної лексики вживаються евфемізми, які допомагають уникнути негативних оцінних перспектив висловлювання.

Евфемізми створюють когнітивний ефект концептуального “затемнення” (blurring) або “дефокусації” (defocusing) небажаних референтів – об’єктів або дій – і тим самим утримують адресата від повної інтерпретації висловлювання (7:211).

В.І. Говердовський пише, що “форми ввічливості і дотримання правил мовних заборон часто не дозволяють вживати лексику з прямим значенням”[2:66]. Цим можна пояснити виникнення евфемізму *pseudologer* – “той, хто говорить неправду” натомість слова *liar* “брехун.” У розмовному мовленні префікс *pseudo-* вживається як евфемізм для слів з прямим значенням “bad or false quality”.

Утворення політично коректної лексики має певні структурно-семантичні закономірності, головною з яких є вживання слів, які розширяють обсяг свого значення за рахунок розширення сфери його застосування[5].

Слід відзначити, що поняття “політична коректність” породило цілий рід суміжних понять та їхні відповідні позначення, а саме: “екологічна коректність” (*eco-correctness*) – правильна екологічна політика, правильне ставлення до оточуючої природи; “емоційна коректність” (*emotional correctness*) – прийняті в суспільстві почуття та емоції; “коректність одягу” (*dress correctness*) – прийнята форма одягу; “релігійна коректність”(*religious correctness*) – правильне ставлення до представників різних конфесій.

Розвиток руху фемінізму в США дав поштовх до використання політично коректної лексики, спрямованої в цьому випадку проти нерівності статей. Необхідною умовою політично коректної мови з точки зору фемінізму є уникнення вживання "сексистських слів" (*businessman, chairman, man-made, mankind*), тобто слів, що якимось чином можуть принизити статус жінки, оскільки мають сему "*male*" (чоловік). У назвах професій було здійснено певні зміни для зменшення їхньої однозначної гендерної спрямованості: *anchorman → anchorperson*, *fireman→firefighter, steward/ stewardess → flight attendant, repairman → repairer*, *waiter/waitress → dining room attendant*.

У останні десятиліття стають актуальними проблеми меншостей – етнічних, сексуальних. Мова повинна була реагувати обережно, описуючи той чи інший вид меншостей, расу або етнос. Слід розглянути соціально-лінгвістичні аспекти мовних одиниць, які використовуються для позначення темношкірого населення США. Слово *negro* в англійській мові, особливо в американському варіанті не функціонує уже кілька десятиліть, оскільки воно образливе для негрів, маючи через це пейоративну коннотацію. Слово *nigger* також вважається образливим прізвиськом у загальновживаній мові, однак у Black English (соціально-етнічний діалект, притаманий більшості темношкірого населення США) це слово набуло позитивної емоційно-оцінної коннотації (тобто мало місце антонімічне переосмислення). Починаючи з кінця XX століття, офіційним терміном для позначення негрів стали слова *Afro-American, African-American*.

African-Americans on the other hand have been "allowed" to journey much further from their subjugated roots and are well represented in all aspects of the mainstream American government, culture and economy. (The Economist, June 30 – July 6, 2001)

Помітимо, що за аналогією до слова *Afro-American* виникли і терміни для позначення темношкірих громадян і в інших країнах, наприклад, *Afro-Brazilian*.

Elected last year, Pitta is the first **Afro-Brazilian** to govern the nation's largest city. (Newsweek, March 9, 1992)

Слід відзначити, що зростання населення США наприкінці XX століття відбувалося в основному за рахунок небілого населення(4). Зміни в расово-етнічній характеристиці населення США стали причиною виникнення поняття majority minority, яке позначає ситуацію на певній території, коли етнічні меншості складають більшість населення в певній місцевості, наприклад, у таких штатах, як Каліфорнія, Нью-Мексико, у столиці Сполучених Штатів – Вашингтоні.

Суттєвим є той факт, що продовжують виникати неологізми, які відображають расово-етнічну дискримінацію. Для позначення практики частої зупинки дорожньою поліцією чорношкірих водіїв виникло словосполучення *racial profiling,* яке з часом розширює своє значення, позначаючи необґрунтоване затримання поліцією представників "неєвропейських рас" або упереджене ставлення до них, основане на певних стереотипах (араб – значить "терорист", негр – значить "злодій").

All Gore called for an end to the police practice of **racial profiling**- targeting black motorists for stops. (Washington Post, May 4, 1999)

У певному сенсі синонімічна абревіатура *DWB* – driving while black (водіння в "чорному вигляді") також виникла для позначення практики зупинки дорожньою поліцією автомобіля, де водій чорношкірий:

Jones tells a story about being arrested in the West Hollywood on a "**DBW**"- driving while black offense. (The Los Angeles Times, April 7, 2001)

Відзначимо, що ця абревіатура розширила своє значення і може також бути інтерпретована як "driving while brown", де у слові brown маються на увазі представники мусульманських держав.

Іще один шар політично коректної лексики пов'язаний зі значним ростом в англомовному суспільстві частки літніх людей. Для позначення людей похилого віку в англійській мові утворився цілий ряд слів евфемістичного характеру, наприклад, *golden ager, golden oldie, senior citizen, september people, chronologically disadvantaged, etc.*

The two monikers that the Europeans liked best were "**older people**" and "**senior citizen**". Time, perhaps, to try something new, fresh and positive from America – the "**chronologically disadvantaged**". (The Economist, June, 27, 1996)

Нове слово *ageful* було утворене за аналогією до слова *youthful* в США в 1990 році як спроба позитивного опису віку людини. Це слово має евфемістичний характер, що ставить його до ланцюга альтернативних номінацій слова *old:*

Old? Deaf? snapped the voice. " **Ageful**, we prefer. I'm **ageful** myself and this is a hearing-assisted telephone so if you would speak slowly and loudly…"(The Guardian, June,4, 1999)

Лексичні одиниці, що відображають проблеми людей з фізичними вадами, також зазнають впливу політичної коректності. В англійській мові для позначення відповідних понять існує ціла низка

коректних слів, наприклад: *challenged, inconvenienced, vertically challenged, otherly abled, differently abled, diff-abled, difabled.*

The politically correct send their children to schools like Smith College, where they can learn about **ableism** ("oppression of the **differently abled** by the temporarily abled"). (The Boston Times, June 17, 1999)

I sometimes use the word "**diffability**" because it says different abilities and people do have different ablities. We all do. But some are especially different and – deserve some special attention. (The Geraldo Rivera Show, January 6, 1997)

Потреби інвалідів вважаються одною із актуальних проблем сучасного суспільства. Слід відзначити, наприклад, той факт, що нова будівля в США не може бути прийнята в експлуатацію, якщо вона не обладнана спеціальним спуском, який полегшує вхід на інвалідній колясці, якщо в приміщенні відсутня кабінка в громадському туалеті, що відповідає габаритам інвалідної коляски, і якщо перед будинком немає спеціального місця для паркування автомобілів водіїв з фізичними вадами. Великі парки-атракціони в США передбачають користування інвалідними кріслами. У цьому зв'язку можна надати приклад з неологізмом *visitability*, який позначає ступінь доступності споруди для інвалідів.

The three basic components of **visitability** are an entance with no steps, ground-floor hallways and doorways wide enough for wheelchairs, and a ground-floor bathroom big enough for a wheelchair to enter and turn around. (The New York Times, February 7, 2002)

Таким чином, розвиток лексики зумовлено такою суперечністю, як суперечність між її можливостям та бажанням людей висловлювати свої думки та почуття більш адекватно. Серед чинників, які впливають на розвиток лексико-семантичної системи англійської мови є політична коректність. Вплив фактора політичної коректності більш за все проявився у лексичних одиницях, які описують такі соціальні явища, як стать, вік, етнос, соціальний стан, ціннісні орієнтації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булдаков В.А. К потенции терминологической лексики // Коннотативные аспекты семантики в немецкой лексике и фразеологии.– Калинин.– 1987.– С.31–36.
2. Говердовский В.И. Опыт функционально-типологического описания коннотации: Дис… канд. филолог. наук.– М.– 1977.
3. Джон-Лэрд Ф. Процедурная семантика и психология значения // Новое в зарубежной лингвистике.– Вып. XXIII. Когнитивные аспекты языка.–М.: Прогресс, 1988.– С.234–257.
4. Зацний Ю.А. Пахомова Т.О. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови.– Запоріжжя, 2001.– 242 с.
5. Киселёва Т.В. Коммуникативная корректность в языковой картине мира // Языковая семантика и образ мира.– М., 1997.– 4.1.–С.115–117.
6. Шеина И.М. Роль языка в формировании когнитивной картины мира // Номинация и дискурс: Межвуз. сб. науч. трудов/ Отв. ред. Л.А. Манерко.– Рязань: Изд-во РГПУ, 1999.– С. 127–130.
7. Chilton P., Ch. Shaffner. Discourse and Politics // Discourse as Social Interaction // Discourse Studies: A multidisciplinary Introduction. Volume 2/Ed. by T. van Dijk.– SAGA Publications, London, 1998.– P. 206–230.
8. Eva Pavlíčkova. Political correctness in the English language// Проблеми романо-германської філології.–Ужгород, Видавництво "Закарпаття".– 2000.– С. 193–197.
9. Ayto J. The Longman Register of New Words. – Harlow, Essex: Longman, 1989.–425p.